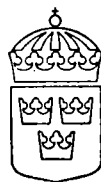

Regeringens skrivelse

1988/89: 43

med redogörelse för telefonavlyssning vid
förundersökning i brottmål under år 1987

Skr.
1988/89: 43

Regeringen bereder riksdagen tillfälle att ta del av vad som har tagits upp i bifogade utdrag ur regeringsprotokollet den 20 oktober 1988.

På regeringens vägnar

Ingvar Carlsson

Laila Freivalds

Skrivelsens huvudsakliga innehåll

I skrivelsen redogörs för tillämpningen under år 1987 av bestämmelserna i rättegångsbalken om telefonavlyssning vid förundersökning i brottmål.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 20 oktober 1988

Närvarande: statsministern Carlsson, ordförande, och statsråden Feldt, Sigurdson, Hjelm-Wallén, Bodström, Göransson, Dahl, R. Carlsson, Hellström, Johansson, Lindqvist, G. Andersson, Lönnqvist, Thalén, Nordberg, Engström, Freivalds, Wallström

Föredragande: statsrådet Freivalds

Skrivelse med redogörelse för telefonavlyssning vid förundersökning i brottmål under år 1987

Bestämmelser om bl. a. telefonavlyssning som tvångsmedel vid beivrande av brott finns – vid sidan av de grundläggande reglerna i 27 kap. rättegångsbalken (RB) – i lagen (1952:98) med särskilda bestämmelser om tvångsmedel i vissa brottmål och i lagen (1957:132) med särskilda bestämmelser angående domstolarna och rättegången vid krig eller krigsfara m. m. Sistnämnda lag ersätts fr. o. m. årsskiftet 1988/89 av lagen (1988:97) om förfarandet hos kommunerna, förvaltningsmyndigheterna och domstolarna under krig eller krigsfara m. m. Särskilda bestämmelser om telefonavlyssning finns också i lagen (1975:1360) om tvångsåtgärder i spaningsssyfte i vissa fall (spaningslagen). 1952 års lag och spaningslagen är tidsbegränsade och gäller efter den senast beslutade förlängningen av giltighetstiden till utgången av år 1988 (prop. 1987/88:18, JuU 17, rskr. 36, SFS 1987:1077; prop. 1987/88:17, JuU 11, rskr. 35, SFS 1987:1137).

Enligt vad riksdagen har uttalat (JuU 1981/82:54, rskr. 298) bör en årlig redovisning av tillämpningen av reglerna om telefonavlyssning ske till riksdagen. Redogörelsen bör avse telefonavlyssning enligt spaningslagen eller motsvarande lagstiftning och vid förundersökning angående grovt narkotikabrott och grov varusmuggling av narkotika och därjämte övrig telefonavlyssning enligt de grundläggande reglerna i RB. Utskottet uttalade i det sammanhanget att det är angeläget att riksdagens möjligheter till insyn i fråga om telefonavlyssning vidmakthålls och, om möjligt, byggs ut (se även JuU 1983/84:30, rskr. 343, JuU 1984/85:17, rskr. 163 och JuU 1986/87:12, rskr. 88).

I skrivelse 1987/88:53 till riksdagen redogjorde regeringen för telefonavlyssningen under år 1986 enligt bestämmelserna i RB. Regeringen har också helt nyligen i skrivelse 1988/89:11 till riksdagen redovisat tillämpningen under tiden augusti 1987 – juni 1988 av bl. a. bestämmelserna om telefonavlyssning enligt spaningslagen.

Rikspolisstyrelsen har i en skrivelse till regeringen den 14 oktober 1988 redogjort för telefonavlyssningen enligt bestämmelserna i RB under år 1987.

Telefonavlyssning vid förundersökning har enligt rikspolisstyrelsens skrivelse skett med stöd av bestämmelserna i RB och har huvudsakligen förekommit i förundersökningar där starka misstankar om organiserad eller annars omfattande handel med narkotika har förelegat och då andra spaningsmetoder prövats utan resultat eller redan från början visat sig vara otillräckliga. Huvudsyftet har liksom tidigare varit att avslöja den mera omfattande smugglingen till och försäljningen inom landet.

När det gäller förundersökningar avseende *grovt narkotikabrott* visar rikspolisstyrelsens redogörelse att domstol under år 1987 meddelat tillstånd att avlyssna samtal till eller från telefonapparat som innehafts eller begagnats av sammanlagt 197 misstänkta personer. Antalet sådana fall under åren 1969¹ – 1987 är följande.

1969	28	1979	147
1970	39	1980	220
1971	44	1981	277
1972	34	1982	313
1973	46	1983	418
1974	44	1984	414
1975	42	1985	233
1976	64	1986	213
1977	122	1987	197
1978	102		

Rikspolisstyrelsen har vidare anfört bl. a. följande. Antalet telefonavlyssningar med anledning av grova narkotikabrott ökade kontinuerligt fram till år 1983. Under år 1984 skedde en stabilisering och under de senaste åren har i förhållande till åren 1983 och 1984 en avsevärd minskning skett. Preliminära beräkningar för år 1988 tyder på att antalet begärda tillstånd beträffande grova narkotikabrott kommer att minska ytterligare.

När det gäller *andra grova brott* som enligt 27 kap. 16 § RB grundar rätt till telefonavlyssning har enligt vad rikspolisstyrelsen upplyser telefonavlyssning under år 1987 använts i 15 fall. Det har huvudsakligen gällt förundersökningar angående mord och grova rån. Motsvarande siffror för de närmast föregående åren var 17 (1983), 13 (1984), 6 (1985) och 15 (1986). Jag vill i sammanhanget beträffande 1986 års siffror nämna att den telefonavlyssning som ägt rum i utredningen av mordet på statsminister Olof Palme – av skäl som redovisades i regeringens skrivelse 1987/88: 53 till riksdagen – inte ingår i underlaget.

Rikspolisstyrelsens redogörelse omfattar samtliga fall av telefonavlyssning enligt RB under år 1987. Redogörelsen har fr. o. m. 1985 års redovisningsperiod byggts ut i förhållande till tidigare redovisningar för att bättre kunna tillgodose de anspråk riksdagen har ställt.

Enligt den av rikspolisstyrelsen utbyggda redogörelsen var den genomsnittliga avlyssningstiden i dagar räknat 60 (1985), 53 (1986) och 54

¹ Möjligheten att tillgripa telefonavlyssning vid misstanke om grova narkotikabrott tillkom år 1969.

(1987). En granskning av handlingarna visar att avlyssningstiderna varierar åtskilligt. Det finns ärenden där avlyssningen pågått bara under någon dag men också några enstaka fall där avlyssningen pågått sex månader. I ett fall har avlyssning pågått så länge som drygt två år. När det gäller frågan i vilken mån telefonavlyssningen fyllt avsett ändamål framgår att avlyssningen har haft betydelse för förundersökningen i fråga om den misstänkte i ca 77 procent av fallen år 1985, 64 procent år 1986 och 68 procent år 1987.

Det framgår vidare att det under åren 1985–1987 inte har förekommit något fall där domstol lämnat en ansökan om telefonavlyssning utan bifall. Däremot har rikspolisstyrelsen vid förhandsprövning år 1987 av ärenden om telefonavlyssning med anledning av grova narkotikabrott lämnat negativt besked i tre fall och begärt kompletteringar i ett tiotal ärenden. Utfallet av denna prövning ligger på samma nivå som för åren 1984–1986 och belyser värdet av gällande praxis att anmäla dessa ärenden för rikspolischefen (jfr prop. 1980/81: 76 s. 277 och 278).

För egen del kan jag med anledning av rikspolisstyrelsens redovisning till en början konstatera att den tidigare ökningen av antalet telefonavlyssningar på grund av misstanke om grov narkotikabrottslighet har bytts till en betydande minskning under åren 1985–1987. Siffran för år 1987 är den lägsta under 1980-talet. År 1984 inträffade en kraftig minskning av antalet registrerade brott mot narkotikastrafflagen (1968:64). Antalet registrerade brott under åren 1985 och 1986 visade inte några större förändringar i förhållande till år 1984. År 1987 inträffade emellertid en ökning med 10 procent av antalet registrerade brott mot narkotikastrafflagen. Också antalet för grova narkotikabrott lagförda personer ökade under år 1987.

Att antalet fall av telefonavlyssning har minskat kan troligen åtminstone delvis förklaras av att narkotikaspaningen har blivit alltmera resurskrävande och svår att genomföra och att spaningsresurserna därför har fått koncentreras till färre fall. Även med denna inriktning är det givetvis väsentligt att ett så ingripande tvångsmedel som telefonavlyssning används restriktivt. Som framhållits i tidigare redogörelser till riksdagen kan sådan avlyssning uppenbarligen inte avvaras i kampen mot narkotikabrottsligheten och annan särskilt grov brottslighet, men det är angeläget att åtgärden så långt det är möjligt begränsas både när det gäller antalet avlyssnade telefonapparater och den tid som avlyssning pågår.

Jag kan i sammanhanget nämna att frågor rörande förutsättningarna för att få använda telefonavlyssning tagits upp bl. a. av tvångsmedelskommittén i betänkandet (SOU 1984:54) Tvångsmedel-Anonymitet-Integritet. Betänkandet övervägs nu i justitiedepartementet med sikte på att en proposition skall kunna överlämnas till riksdagen vintern 1988/89.

Jag hemställer att regeringen bereder riksdagen tillfälle att ta del av vad som i det föregående har anförts om tillämpningen av bestämmelserna i RB om telefonavlyssning vid förundersökning i brottmål.